

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศไทยยุคปัจจุบัน ส่งผลให้ศิลปวัฒนธรรมบางอย่างได้เลือนลหายไปกับดนตรีพื้นบ้านจัดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยที่อนุรักษ์และสืบทอดต่อกันมา แต่ในปัจจุบันสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป วิธีการดำรงชีวิตแตกต่างไปจากเดิม เช่น การศึกษา การคมนาคม การทำงาน เป็นต้น เทคโนโลยีที่ทันสมัยได้เข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิต ประกอบด้วย จากการใช้ในสังคมมีระบบสื่อสารที่ทันสมัยโดยเฉพาะอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ ซึ่งทั้งหมดต่างก็เป็นสื่อที่สามารถเปิดชมเปิดฟังและหาอ่านได้อย่างสะดวก ข่าวสารและรายการต่าง ๆ มีรูปแบบแตกต่างกันไป รวมถึงวัฒนธรรมหลากหลายด้วยกันที่เข้ามา ผู้ที่ติดตามจากสื่อเหล่านั้นก็สามารถรับรู้ข้อมูลได้อย่างอิสระ นับเป็นสิ่งที่ดีที่มีการรับรู้วัฒนธรรมที่หลากหลาย แต่คนไทยกลับเห็นว่าวัฒนธรรมหลากหลาย หลายสิ่งที่ทันสมัย จึงเปิดรับอย่างเต็มที่ ดังนั้นได้จากการแต่งตัว การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านภาษาหรือแม้แต่ดนตรี จากส่วนนี้ไม่สามารถชี้ชัดได้ว่าส่วนใดดีหรือไม่ดีทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจและเหตุผลของแต่ละบุคคลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ แม้บางครั้งอาจไม่เหมาะสมสภาพของเมืองไทย เนื่องจากประเทศไทยก็มีประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยม ความเป็นอยู่รูปแบบเฉพาะอย่างคนไทย ในส่วนของด้านดนตรี การที่มีดนตรีหลายแนวทางเกิดขึ้นมากมาย นับเป็นสิ่งที่ดี เพราะทำให้ทราบว่าคนไทยมีการพัฒนาความสามารถมากขึ้น ปัจจุบันทรัพย์สินทางปัญญาด้านลิขสิทธิ์ถือว่าการพัฒนาสำคัญประการหนึ่งของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากเมื่อผู้ผลิตสร้างสรรค์งานใดออกมาก็ตาม ผู้นั้นจำเป็นต้องใช้ความสามารถของตนเอง ทำการคิดสร้างสรรค์ สติปัญญา ความสามารถรวมทั้งความอดทนที่จะผลิตผลงานแต่ละชิ้นออกมาได้แก่ หนังสือ เฟอร์นิเจอร์ เทปและซีดีเพลง เป็นต้น แต่ปัญหาในเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์ก็ยังเป็นปัญหาสำคัญของชาติที่ยังแก้ไขภายใต้พระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ จากตาราง 1 สามารถเห็นว่าจำนวนการจดทะเบียนลิขสิทธิ์ของประเทศไทยมีแนวโน้มดีขึ้นคือจากปี 1999 ถึงปี 2003 มีการจดทะเบียนลิขสิทธิ์เพิ่มขึ้น จาก 3,000 เพิ่มขึ้นเป็น 16,310 แต่จำนวนดังกล่าวยังเป็นตัวเลขที่น้อยมากหากเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว

ตาราง 1.1 แสดงจำนวนการยื่นขอจดทะเบียนลิขสิทธิ์ในประเทศไทย (แยกตามประเภทของงาน)
ตั้งแต่พ.ศ.2542-2547

หน่วย : จำนวน

ปี	2542	2543	2544	2545	2546	2547*
วรรณกรรม Literary	524	752	599	837	1,898	473
นาฏกรรม Dance	13	1	17	2	227	0
ศิลปกรรม Artistic	416	2,758	2,412	2,777	2,715	698
ดนตรีกรรม Musical	1,833	5,503	6,354	8,315	9,462	5,778
โสตทัศนวัสดุ Audiovisual	115	113	156	329	977	253
ภาพยนตร์ Cinematography	1	0	0	0	5	0
สิ่งบันทึกเสียง Sound Recording	89	106	171	164	594	150
แพร่เสียงแพร่ภาพ Broadcasting	2	0	0	64	334	0
อื่นๆ Others	7	0	0	226	98	0
รวม Total	3000	9,233	9,709	12,714	16,310	7,352

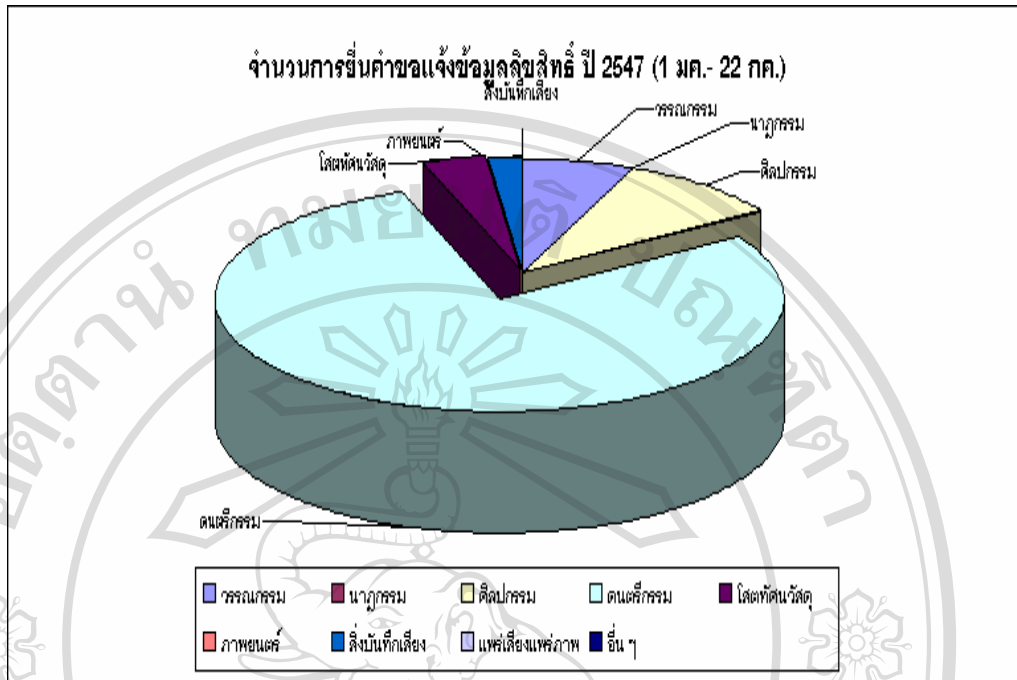
ที่มา : กรมทรัพย์สินทางปัญญา (2547)

2547* = มกราคม 2547

จากตาราง 1.1 เห็นได้ว่าการยื่นคำขอจดทะเบียนลิขสิทธิ์ในงานประเภทดนตรีกรรมเป็นจำนวนเพิ่มขึ้นมาก จากปี 2542 มีงานที่ยื่นคำขอจดทะเบียนลิขสิทธิ์ จำนวน 1,833 ชิ้นงาน และเพิ่มเป็น 9,462 ชิ้นงานในปี 2546 รองลงมาคือศิลปกรรม วรรณกรรม โสตทัศนภาพยนตร์ และนาฏกรรมตามลำดับ

จากการที่ประเทศไทยมีคนตรีพื้นบ้านซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของประเทศไทยในตามแต่ละท้องถิ่น ทุกวันนี้นับวันยิ่งหดหายไปจากความนิยมของคนไทยไปแล้ว จะเห็นว่าดนตรีพื้นบ้านจัดเป็นการแสดงพื้นบ้านอย่างหนึ่งที่มีการแสดงออกทางจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก และความเชื่อถือตามขนบธรรมเนียมประเพณี การแสดงพื้นบ้านเกิดจากการสะสมทุนทางปัญญาของปัญญาชนท้องถิ่นมีความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น ดนตรีพื้นบ้านเกิดขึ้นและพัฒนาภายในสังคมเกษตรกรรม ที่มีลักษณะเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตนเองได้ สภาพสังคมไม่มีแบบสังคมที่อยู่โดดเดี่ยวหรือแยกจากสังคมอื่น จังหวัดลำปางมีเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งของล้านนาไทยเป็นเครื่องดนตรีตระกูลพิณที่ไพเราะ เสียงเบา และเล่นยากอย่างหนึ่งในบรรดาเครื่องดนตรีทั้งหมด การคิดก็ด้วยเทคนิคพิเศษที่เรียกว่า “ป็อก” เพื่อให้เกิดเสียงคมใสดังก้องกังวานนานกว่าเสียงธรรมดา ไม่เพียงมีวิธีคิดพิเศษ เป็ยะยังมีโครงสร้างของระบบเสียงที่พิเศษอีกด้วย คือเสียงที่เกิด จะส่งผ่านไปยังหัวเป็ยะแล้วไหลผ่านตามสายยังก้องเสียง ซึ่งทำจากกะลามะพร้าวผ่าครึ่งที่แนบอยู่กับแผ่นอกและสะท้อนออกมาทางช่องว่างระหว่างกะลากับหน้าอกผู้เล่นต้องปรับขนาดช่องทำนี้ด้วยมือซ้ายเพียงมือเดียว เพื่อได้นำเสียงที่นุ่มนวลและทุ่มแหลม หนัก-เบาหรือ โทนเสียงต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่องเสียงในลักษณะนี้จะไม่พบในเครื่องดนตรีอื่นเลย (สุดารา 2540)

ปัจจุบันปัญหาการผลิตเพลงพื้นบ้านส่วนใหญ่คือขาดนักประพันธ์เพลงพื้นบ้านผู้มีความสามารถในการใช้ภาษาท้องถิ่นที่สามารถสะท้อนถึงวิถีชีวิต ภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม รวมถึงสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังขาดศิลปินเพลงพื้นบ้านที่สามารถนำเสนอแนวดนตรีและแนวเพลงพื้นบ้านให้สังคมวงกว้างของไทยเป็นที่ยอมรับ รวมถึงในการผลิตยังมิได้มีการนำความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่สามารถนำมาพัฒนาเทคนิคการผลิต ที่สำคัญผู้ผลิตเพลงพื้นบ้านส่วนใหญ่ขาดความรู้เรื่องการตลาด ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เพลงพิณเป็ยะสามารถดำรงอยู่ได้ จากภาพที่ 1.1 แสดงจำนวนการยื่นขอจดทะเบียนลิขสิทธิ์ประเทศไทย

ที่มา : กรมทรัพย์สินทางปัญญา (2547)

ภาพที่ 1.1 แสดงจำนวนการยื่นขอจดทะเบียนข้อมูลลิขสิทธิ์ประเทศไทย

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ได้มุ่งเน้นที่ศึกษาถึงศักยภาพของการผลิตเพลงพื้นบ้านล้านนา กรณีศึกษา “พินเปียะ” ว่าเป็นอย่างไร โดยการศึกษานี้เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ พื้นฟู ศิลปวัฒนธรรมของล้านนา รวมทั้งศึกษาถึงขบวนการผลิตเพลงพื้นบ้าน เพื่อให้สามารถคงความ ดำรงอยู่โดยใช้ขั้นตอนและเครื่องมือในทางเศรษฐศาสตร์ประยุกต์นำมาใช้ประกอบในการศึกษา

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาถึงข้อมูลเบื้องต้นประวัติความเป็นมาของพิณเป็ยะในเชิงเศรษฐศาสตร์วัฒนธรรม จังหวัดลำปาง
- 2) เพื่อศึกษาถึงศักยภาพของการผลิตเพลงพื้นบ้านล้านนากรณีศึกษา “ พิณเป็ยะ” จังหวัดลำปาง
- 3) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตเพลงพื้นบ้านล้านนา รวมถึง การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาจังหวัดลำปาง

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทราบถึงข้อมูลเบื้องต้นประวัติความเป็นมาของ พิณเป็ยะ ในเชิงเศรษฐศาสตร์วัฒนธรรม จังหวัดลำปาง
- 2) ทราบถึงศักยภาพของการผลิตเพลงพื้นบ้านล้านนากรณีศึกษา “ พิณเป็ยะ”จังหวัดลำปาง และ เพื่อประกอบการตัดสินใจในการลงทุน สำหรับผู้ประกอบการผลิต
- 3) ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตเพลงพื้นบ้านล้านนา รวมถึง การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาจังหวัดลำปาง

1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

การศึกษาศักยภาพการผลิตเพลงพื้นบ้านล้านนากรณีศึกษา “ พิณเป็ยะ” จังหวัดลำปาง ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาการผลิตเพลงพื้นบ้านล้านนากรณีศึกษา พิณเป็ยะส่งเสริมและพัฒนาเทคนิคการผลิตเพลงพื้นบ้านล้านนา โดยผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม ทั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการจากผู้เล่น พิณเป็ยะจำนวน 3 ราย, ผู้ผลิต พิณเป็ยะ จำนวน 3, ผู้ผลิตเพลงพื้นบ้านล้านนาจำนวน 3 ราย ในเขต อ.ห้างฉัตรและ อ. เมือง จังหวัดลำปาง จำนวนที่สามารถกำหนดได้น้อยเพราะกลุ่มผู้เล่นพิณเป็ยะ รวมทั้งผู้ผลิตพิณเป็ยะ มีจำนวนน้อย

1.5 นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

เพลงพื้นบ้าน หมายถึงการแสดงออกอย่างหนึ่งอันเป็นประเพณีนิยมในแต่ละท้องถิ่น โดยการร้องเป็นภาษาพื้นเมือง หรือบรรเลงโดยการใช้เครื่องดนตรีที่เกิดขึ้นจาก ท้องถิ่น

สัมภาษณ์แบบเป็นทางการ หมายถึงการสัมภาษณ์ที่มีการนัดหมายแบบเป็นทางการ โดยเริ่มจากการใช้จดหมายแจ้งความประสงค์ นัดหมายเวลาที่แน่นอนแล้วสัมภาษณ์เก็บข้อมูล

สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ หมายถึงการสัมภาษณ์ที่ไม่ได้นัดหมาย เช่น การสัมภาษณ์ตามงานแสดงต่าง ๆ เป็นต้น

รูปแบบการแสดงเพลงพื้นบ้าน หมายถึงวิธีการหรือขั้นตอนในการแสดงเพลงพื้นบ้าน ปอย หมายถึง งานบวชหรืองานอุปสมบท

พิณเป็ยะ หมายถึงเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งของล้านนาไทยเป็นเครื่องดนตรีตระกูลพิณที่ไพเราะ เสียงเบา และเล่นยากอย่างหนึ่งในบรรดาเครื่องดนตรีทั้งหมดทั้งมวล การดีดก็เชื่อว่าดีดได้ด้วยเทคนิคธรรมดา ต้องดีดด้วยเทคนิคพิเศษที่เรียกว่า “ป็อก” เพื่อให้เกิดเสียงคมใสดังก้องกังวณานกว่าเสียงธรรมดา

การผลิต หมายถึงขบวนการผลิตสินค้าตั้งแต่การหาวัตถุดิบ การลงมือผลิตไปจนถึงการจำหน่ายขายปลีก

ศักยภาพ หมายถึงความสามารถในการผลิตและการขายของธุรกิจในระยะเวลาหนึ่ง ๆ

เศรษฐศาสตร์เชิงวัฒนธรรม หมายถึงการศึกษาทางเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับการนำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นมาพัฒนา ก่อให้เกิดผสมผสานหลายมิติ และก่อให้เกิดประโยชน์ในลักษณะความเป็นชาติไทย รวมถึงเนื้อหาของทรัพย์สินที่แต่ละต้องได้และแต่ละต้องไม่ได้